

ВАСИЛЬ ХРИК

orcid.org/0000-0003-1912-3476

hvm2020@ukr.net

кандидат сільськогосподарських наук,

доцент кафедри лісового господарства

Білоцерківського національного аграрного університету

Соборна площа, 8/1, м. Біла Церква

## КОНЦЕПЦІЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ЛІСОВОГО ГОСПОДАРСТВА

*У статті розкрито концепцію професійної підготовки майбутніх фахівців лісового господарства та її структуру. Визначено основні та специфічні тенденції професійної підготовки майбутніх фахівців лісового господарства у процесі лісівничої освіти. Визначено концептуальну ідею професійної підготовки майбутніх фахівців лісового господарства як якісну зміну здійснюваної здобувачами освітньої діяльності. Розкрито сутність концепції підготовки майбутніх фахівців лісового господарства, основу якої складає педагогічна система організаційно-методичного забезпечення цієї підготовки. Визначено мету, підходи, принципи, пріоритетні умови формування готовності до професійної діяльності, виділено внутрішні й зовнішні детермінанти підготовки майбутніх фахівців лісового господарства. Доведено, що концепція професійної підготовки майбутніх фахівців лісового господарства побудована на основі сукупності компонентів (тенденцій, принципів, підходів, концептуальної ідеї, мети, пріоритетних умов, зовнішніх і внутрішніх детермінант, результату).*

**Ключові слова:** концепція, концептуальна ідея, професійна підготовка, майбутні фахівці, лісове господарство, тенденції, пріоритетні умови, детермінанти.

VASYL KHRYK

PhD (Agriculture), Associate Professor, the Department of Forestry,

Bila Tserkva National Agrarian University

pl. 8/1 Soborna, Bila Tserkva

## THE CONCEPT OF PROFESSIONAL TRAINING OF FUTURE FORESTRY PROFESSIONALS

*The article reveals the concept of professional training of future forestry specialists and its structure. The main (globalization, modernization, humanization, integration, intensification, democratization, informatization) and specific tendencies of professional training of future forestry specialists in the process of forestry education are determined. in the organization of collective and creative affairs in the professional direction, taking into account the individual characteristics of applicants, ensuring differentiation and individualization of professional and personal development of applicants, development of motives for self-improvement, development of initiative, social activity, responsibility). The conceptual idea of professional training of future forestry specialists as a qualitative change of educational activities carried out by applicants is determined. It has stable professional values, interests, imbued with a deep respect for nature, the work of a forestry specialist. The concept of training future forestry specialists is revealed biodiversity, ecosystem and protective functions through forestry care, forest protection from fires and protection from pests and diseases, uses forests in the form of harvesting wood and non-wood forest products using environmentally friendly technologies, provides forest reproduction and afforestation, studies and accounting for forests population and environment. The purpose, approaches, principles, priority conditions of formation of readiness for professional activity are defined, internal and external determinants of preparation of future experts of forestry are allocated. It is proved that the concept of professional training of future forestry specialists is based on a set of components (trends, principles, approaches, conceptual ideas, goals, priority conditions, external and internal determinants, results).*

**Keywords:** concept, conceptual idea, professional training, future specialists, forestry, tendencies, priority conditions, determinants.

На теперішній час проблему реформування вищої освіти розглядають з позицій стратегії (визначення довгострокової політики, цілей, концепції реформи тощо) й тактики (перегляд змісту, пошук інноваційних технологій, зміни організаційно-управлінської структури вищої освіти тощо).

Серед стратегічних питань реформування вищої освіти в якості основних напрямів визначають такі: створення різноманіття типів вищої освіти за термінами і програмами професійної підготовки, формами навчання, підготовка дипломів (проблема диверсифікації); інтеграція ЗВО України в світову освітню систему, вирішення проблем, пов'язаних з установами еквівалентності документів про освіту, вчені ступені і звання; децентралізація й демократизація управління закладом вищої освіти; надання дійсної самостійності ЗВО, їхнім регіональним об'єднанням щодо вирішення поставлених перед ними завдань і, разом з тим, збереження освітнього простору країни

(В. Кушнірук, Т. Котенко, І. Вальдшмідт, В. Андрущенко, І. Жилиєв, М. Денисенко, Л. Радомська, О. Палисюк та ін.).

Успішне вирішення тактичних завдань реформ в системі вищої освіти передбачає модернізацію її провідних компонентів: стандарту навчання, організаційно-управлінської структури, змісту й технологій навчання, контролю якості підготовки. Зміна всіх перерахованих компонентів у вищій освіті має здійснюватися з урахуванням сучасних вимог і перспектив розвитку сфери виробництва, відповідних галузей науки, техніки, технологій, а також на основі накопиченого досвіду, досягнень теорії і практики вищої освіти зі збереженням і розвитком усіх позитивних сторін.

Цю проблему не раз порушували як вітчизняні, так і зарубіжні автори (С. Архангельський, О. Біляковська, О. Бульвінська, А. Вербицький, О. Дубасенюк, Е. Зеєр, Е. Климов, Т. Костенко, В. Кушнірук, О. Уваркіна та ін.).

Усе перераховане потребує розробки концепції підготовки майбутніх фахівців, зокрема лісового господарства, якісного оновлення змісту й технології підготовки здобувачів навчальних дисциплін з орієнтацією на розвиток у них професійної компетентності та готовності до професійної діяльності.

**Мета статті** полягає в обґрунтуванні концепції професійної підготовки майбутніх фахівців лісового господарства та розкрити сутність її компонентів.

Характеристику концепції професійної підготовки майбутніх фахівців лісового господарства здійснимо за допомоги відповідних тенденцій. Нам імпонують виокремлені загальні, особливі та специфічні тенденції професійної підготовки фахівців аграрної галузі в країнах Східної Європи в дослідженні С. Заскалети. До загальних тенденцій професійної підготовки фахівців аграрної галузі автор віднесла: глобалізацію; демократизацію; індивідуалізацію; альтернативні шляхи отримання аграрної освіти; розвиток нормативно-правової бази; співробітництво країн щодо професійної підготовки фахівців аграрної галузі та сільського розвитку; спрямованість професійної підготовки фахівців аграрної галузі на забезпечення якості сільськогосподарської продукції та захисту навколишнього середовища; впровадження загальноєвропейських стандартів професійної підготовки фахівців аграрної галузі; професіоналізацію аграрних університетів; умотивованість здобувачів у навчанні; запровадження профільного навчання, спрямованого на професійну підготовку фахівців аграрної галузі; особливих – появу нових спеціальностей, які відповідають сучасним потребам галузі; переважання кількості здобувачів, які бажають навчатися за денною формою у державних закладах аграрної освіти, поглиблення інформаційності змісту навчання, застосування активних форм і методів навчання, посилення гуманітарної складової навчання, застосування міжпредметних зв'язків тощо; специфічними – надання переваги в отриманні аграрної освіти в закладах вищої освіти; інтегрування навчально-виховного процесу закладів аграрної освіти різних типів з центрами сільськогосподарського дорадництва, сільськими сімейними центрами; розвиток нетрадиційних організаційно-педагогічних структур, об'єднань; організація мовних курсів, курсів з інформатики, курсів для підвищення професійної компетентності викладацького складу; зменшення кількості студентів у вищих закладах аграрної освіти тощо [1, с.272].

На основі аналізу вищезазначеного до основних тенденцій професійної підготовки майбутніх фахівців лісового господарства у процесі лісівничої освіти віднесено: глобалізацію, модернізацію, гуманізацію, інтеграцію, гуманітаризацію, інтенсифікацію, демократизацію, інформатизацію.

Глобалізація змінює культуру вищої освіти. Особливості вищої освіти припускають, що не тільки глобалізація впливає на розвиток університетів, а й вища освіта впливає на процеси глобалізації. Якщо раніше університет розглядали як мікрокосм, в якому генеруються знання, то сьогодні вища освіта стала екстратериторіальною, що входить в усі сфери сучасного суспільства. На ринку важливу роль відіграють комерційні структури, комунікаційні та мультимедійні компанії, з'являються свої потужні транснаціональні корпорації, нові види партнерств, коаліцій та альянсів. Ці процеси і далі будуть прискорюватися, приводячи до появи безлічі різних організаційних змін, моделей, альянсів, об'єднань і партнерів всередині окремих університетів, між ними і, навіть, за межами системи освіти.

Сучасний ЗВО як професійна освітня система проходить етап модернізації. Актуальними стають такі напрями діяльності, як інноваційна освіта, яка інтегрує найбільш сучасні та ефективні інформаційні технології з інтенсивною науково-дослідницькою діяльністю, міждисциплінарний підхід до навчання, багаторівнева підготовка фахівців, врахування ринку інтелектуальної праці, запитів і потреб здобувачів відповідно до їх можливостей і здібностей. В освітньому просторі з'явилися нові структури, недержавні ЗВО, використовуються можливості інтернет-освіти, впроваджуються дистанційні, змішані освітні технології. Зазначені інновації обумовлені як загальними реформами, що проходять в країні, так і тенденціями розвитку самої системи вищої освіти.

По суті, вища освіта зараз є величезним «експериментальним майданчиком», на якому розгортається педагогічний, науково-методичний та організаційний експеримент, який за своїми масштабами не знає аналогів [9, с.20].

У контексті модернізації сучасної системи вищої освіти актуальною є проблема вдосконалення фахової підготовки майбутніх фахівців лісового господарства. На думку дослідників (М. Почитаєва, А. Дробязько, С. Сорокоумов, В. Пашин, О. Боцула та ін.), для підвищення ефективності вищої освіти, і зокрема лісівничої, необхідні: адаптація освіти до економічних і соціальних потреб країни; посилення узгодженості між освітою, яка здобувається, і виконуваною роботою; гармонія між університетом і його соціальним оточенням; поєднання технічних досягнень і підвищення кваліфікації випускників; інтеграція між викладанням, науковими дослідженнями й системою підвищення кваліфікації.

У зв'язку з цим, у сучасній вітчизняній вищій освіті виділяється людино-орієнтована складова, що дозволяє забезпечити широкий антропологічний погляд на цілі системи освіти, на зміст діяльності суб'єктів навчання, на очікуваний результат, процес і організацію навчання здобувачів. Основу названого підходу представляють провідні ідеї гуманізації освіти (Е. Чеботарьова [9], О. Кравчук [2]).

Сучасні концепції гуманістичної освіти ґрунтовно представлені в працях науковців (В. Андрущенко, Т. Буяльська, О. Воробйова, О. Кравчук, О. Савченко та ін.). Учені відзначають особливу значимість розвитку особистості, суб'єктності, індивідуальності в людині, а, отже, наголошують на необхідності створення умов з метою культивування вищеназаних якостей.

Уважаємо, що гуманізація освіти спрямована не тільки на олюднення відносин учасників освітнього процесу, а й на побудову такого змісту освіти, який сприяє забезпеченню ефективного розкриття індивідуальності здобувачів – їх пізнавальних інтересів, особистісних якостей; на створення для цього відповідних умов.

Не можна не погодитися з висловом А. Печчеї – видатного громадського діяча про те, що останнім часом актуальним став «принцип опори на власні сили й особистий внесок» і «необхідність знайти відповідь на найважливіше питання – як розпалити іскру, яка покладе початок розвитку людських якостей» [6].

У цьому трактуванні втілена гуманістична ідея, яка поставила в центр усіх освітніх начал людину, якій слід створити умови для повного розвитку здібностей упродовж всього її життя.

Гуманізація освітнього процесу дозволила визначити основні умови, що сприяють ефективній підготовці майбутніх фахівців лісового господарства: створення атмосфери взаємної довіри і співробітництва, народження єдиної соціально-психологічної спільності «здобувачі – викладачі», забезпечення індивідуального підходу до кожного здобувача в процесі професійної підготовки. Важливим фактором розвитку ціннісного ставлення до обраної професії фахівця лісового господарства є змістове та особистісно значуще спілкування викладачів зі здобувачами, їхня спільна діяльність, співробітництво.

Тенденція інтеграції, як і гуманізації, пронизує всі категорії і сфери освітнього процесу.

Усебічний аналіз інтеграції як загальнонаукової категорії спостерігаємо в роботах дослідників (Т. Бреславець, О. Дребот, М. Козловський, В. Кремень та ін.), які сходяться на думці про те, що методологічною основою інтеграції має бути єдність і цілісність наукової картини світу, загальний зв'язок процесів і явищ, що відбуваються в природі й суспільстві.

Як психологічне обґрунтування інтеграції приймається теорія асоціативної й рефлексивної природи розумової діяльності, що базується на працях основоположників асоціанізму й дослідженнях з фізіології. Представників асоціативної теорії (Платон, Аристотель, Б. Спіноза, Д. Локк, Т. Гоббс, І. Гербарт, Г. Спенсер та ін.), у яких не завжди збігалися погляди і які займали різні позиції щодо зв'язку психічних процесів і дій людини, об'єднувало прагнення обирати асоціацію в якості головного пояснювального принципу всього психічного життя.

Під асоціацією О. Самохвалова пропонує розуміти виникнення в досвіді індивіда закономірного зв'язку між двома змістами свідомості, який виражається в тому, що поява в свідомості одного зі змістів тягне за собою і появу іншого [8, с.44].

Отже, всяке навчання зводиться до утворення нових зв'язків або асоціацій, коли набуті знання вступають у взаємодію з наявними у свідомості відомостями, набутими раніше й заснованими на існуючому досвіді.

Наукові фізіологічні основи утворення асоціацій, закладені в природі людського мислення, розкривали в своїх працях І. Сеченова, І. Павлова, які теоретично обґрунтували й експериментально довели, що в основі найскладніших форм поведінки людини і тварин лежить рефлексивна діяльність нервової системи. Дослідженнями І. Павлова було доведено, що інформація, яка надходить із зовнішнього середовища, перетворюється у відповідних відділах кори головного мозку й утворює в них тимчасові нервові зв'язки або асоціації, на яких базується фізіологічний механізм засвоєння знань [5]. Виходячи з системного характеру діяльності мозку, можна стверджувати, що знання, засвоєні раніше, виступають як додаткові подразники при вивченні нового матеріалу.

Ідеї І. Павлова про асоціативну природу розумової діяльності широко використовувалися дослідниками різних наукових напрямів при вивченні особливостей розвитку мислення людини і

впливу взаємопов'язаного вивчення окремих предметів на процес формування знань, умінь і навичок (С. Рубінштейн, Л. Виготський, А. Маслоу, А. Реан, В. Завгородній).

Таким чином, можна зробити висновок про те, що механізм дії інтеграційних процесів, що здійснюється під об'єктивним впливом психологічних та фізіологічних законів, є невід'ємною частиною природи людського мислення.

Інтеграція, що здійснює вплив на освітній процес, тісно пов'язана зі зміною його змісту, під яким, у рамках компетентнісного підходу, В. Краєвський, А. Хуторський розуміють педагогічно адаптований соціальний досвід. Автори, взявши за основу теорію змісту загальної освіти, виділяють чотири структурних елементи: 1) пізнавальну діяльність у формі її результатів – знань; 2) здійснення відомих способів діяльності як умінь діяти за зразком; 3) творчу діяльність в формі вмінь обирати нестандартні рішення; 4) установлення емоційно-ціннісних відносин у формі особистісних орієнтацій. Освоєння названих типів досвіду, на думку авторів, дозволить «сформувати здатності здійснювати складні культуровідповідні види дій, які в сучасній педагогічній літературі зветься компетентностями» [3, с. 3].

Визначення інтеграції, як процесу і результату становлення цілісності, належить саме дослідникам в галузі педагогіки, оскільки формування цілісної особистості можливе за умови чіткої взаємодії процесуальної і результуючої сторін інтеграції.

Ми розглядаємо процес інтеграції в ЗВО у процесі професійної підготовки майбутніх фахівців лісового господарства як узаємовплив і взаємопроникнення змісту різних навчальних дисциплін з метою формування у здобувачів усебічної, комплексної, діалектично взаємозалежної системи наукових уявлень про ті чи інші явища, властивості матеріального світу або суспільного життя, що становлять предмет навчальної дисципліни.

Гуманітаризація освіти передбачає формування гуманістично орієнтованої професійної зрілої особистості.

Основні цінності гуманітарної освіти визначають так: відповідальність за загальнозначущі цінності, вільне світоглядне самовизначення, загальнокультурна компетентність, особистісна самоактуалізація в культурі й житті [4, с.63].

Особливої значущості гуманітаризація освіти набуває для майбутніх фахівців лісового господарства. Значення різнобічної гуманітарної освіти для майбутніх фахівців, усвідомлення ними самоцінності власного життя і життя оточуючих їх людей і природи можна аргументувати такими положеннями: гуманітарна освіченість сприяє емоційному розвитку індивідів, а тому робить їх більш відкритими для різноманітної інформації, активізує діяльність їхнього інтелекту й полегшує освоєння будь-якої професії; гуманітарна освіченість є несучою конструкцією духовності майбутніх фахівців лісового господарства, яка характеризується піднесеністю їхніх думок, бажань і благородною мотивацією вчинків.

Тенденція інтенсифікації реалізується на основі комплексного підходу до вдосконалення вищої лісівничої освіти.

Під інтенсифікацією розуміємо систему, яка базується на органічному поєднанні соціальних, економічних, педагогічних, психологічних і медико-фізіологічних закономірностей і принципів, що забезпечує досягнення максимальної ефективності в підготовці майбутніх фахівців лісового господарства до професійної діяльності. Створення такої системи обумовлено ідеями закону про освіту, цілями й завданнями розвитку вищої освіти, громадськими запитами та вимогами науки, техніки і виробництва до підготовки майбутніх фахівців лісового господарства. Уведення інтенсивної освітньої системи тягне за собою напруженість праці викладачів і здобувачів, посилений вплив комплексу чинників, що забезпечують значне підвищення результатів професійної підготовки майбутніх фахівців лісового господарства.

Інтенсифікація характеризується активними соціальними взаємодіями педагогічної науки і практики, пізнавальної і професійної діяльності здобувачів, розширенням зв'язків і відносин майбутніх фахівців лісового господарства з оточуючими людьми, розвитком у них стійкої готовності до продуктивної праці. Завдяки впливу інтенсифікації передбачено, що вся система загальнолюдських цінностей, яку засвоюють майбутні фахівці лісового господарства, має здійснювати посилений вплив на практичну їхню поведінку, формування в кожного здобувача усвідомленої потреби у праці, саморегуляції й самоствердженні в житті.

Демократизація суспільного життя й такого її елементу, як система освіти, надання широких прав і повноважень місцевим органам влади й безпосередньо колективам освітніх закладів, стимулювали ініціативу і творчість майбутніх фахівців лісового господарства, привели до життя багато цікавих і оригінальних авторських програм, зняли невиправдані перепони у вирішенні особистих проблем вищої школи. Але цей же процес виявив і низку інших проблем, пов'язаних з неготовністю деяких освітніх закладів успішно працювати без постійної опіки й контролю зверху, з елементами волонтаризму у відборі змісту освіти, з різними вимогами до знань, навичок, умінь здобувачів в різних освітніх закладах.

Проблеми й перспективи процесу інформатизації українського суспільства, що обумовлює взаємодію з інформацією в якості домінуючого виду діяльності в сфері суспільного виробництва,

розглядають в роботах науковці В. Биков, Н. Біферт, О. Буров, О. Спірін та ін., вони відзначають не тільки формування інформаційного середовища проживання людей, а й нового, інформаційного, укладу їхнього життя і професійної діяльності.

Значна кількість фахівців лісгосподарської галузі раніше практично не застосовували засоби комп'ютерних технологій у професійній діяльності, проте, сьогодні поставлені перед необхідністю використовувати їх можливості у процесі виконання посадових обов'язків. Тому увага фахівців повинна бути звернена на рішення проблем, що полягають: 1) в невідповідно малому обсязі виробництва інформації в галузі лісгосподарської діяльності в порівнянні з іншими розвиненими країнами та іншими галузями людської діяльності; 2) низькому рівні споживаної інформації при проведенні наукових досліджень у лісовому господарстві; 3) транспортуванні інформації від виробника до споживача.

Дослідження В. Черних, проведені з метою моніторингу інформаційного забезпечення лісгосподарської галузі, дозволили виявити фактори, що негативно впливають на впровадження засобів інформатизації в лісове господарство: 1) слабка розробленість теоретичних і науково-методичних основ цього процесу; 2) низький рівень автоматизації виробничої та управлінської діяльності; 3) відсутність централізованого управління в галузі створення і уніфікації програмного забезпечення. В якості однієї з головних причин відзначається «слабке споживання інформації про лісові ресурси на рівні підприємства» [10, с.38], що в значною мірою обумовлено недостатньою кваліфікацією працівників галузі у практичному застосуванні засобів комп'ютерних технологій.

До специфічних тенденцій професійної підготовки майбутніх фахівців лісового господарства у процесі лісівничої освіти віднесено: забезпечення органічної єдності аудиторної й позааудиторної діяльності, співпрацю педагогів і здобувачів, збагачення досвіду роботи ЗВО в організації колективно-творчих справ за професійним спрямуванням, урахування індивідуальних особливостей здобувачів, забезпечення диференціації й індивідуалізації професійно-особистісного розвитку здобувачів, розвиток мотивів самовдосконалення, розвиток ініціативності, соціальної активності, відповідальності

Принципами, які забезпечують функціонування вищої лісівничої освіти у напрямі підготовки майбутніх фахівців лісового господарства є: безперервність, інтегративність, багаторівневність, багатопрофільність, професійна, культурологічна взаємозумовленість, поетапність, соціальна обумовленість, модульність, системність, технологічність.

У виокремленні концептуальної ідеї професійної підготовки майбутніх фахівців лісового господарства, ми спиралися на дослідження З. Подоляк, у якому зазначено концептуальну ідею підготовки магістрів лісового господарства в українських вищих навчальних закладах, до якої віднесено глибоке переконання залежно від повноцінного функціонування лісової галузі в умовах ринкової економіки, від наявності вузькоспеціалізованих фахівців, здатних вирішувати широку гаму конкретних задач [7, с.154].

Концептуальною ідеєю професійної підготовки майбутніх фахівців лісового господарства визначаємо якісну зміну здійснюваної здобувачами освітньої діяльності, що виявляється в повноті складу і міцності структурних відносин компонентів цієї діяльності й позитивної динаміки її властивостей, за результатами якої формується сучасний фахівець лісового господарства, який усвідомлює соціальну значимість своєї професії, має стійкі професійні цінності, інтереси, пройнятий глибокою повагою до природи, до праці фахівця лісового господарства.

Виходячи із концептуальної ідеї, визначено Концепцію підготовки майбутніх фахівців лісового господарства, основу якої складає педагогічна система організаційно-методичного забезпечення цієї підготовки, яка забезпечує їхню готовність до сталого наближеного до природи управління лісами на науковій та плановій основі, зокрема, їх вирощування та формування, підтримку їхньої стійкості, продуктивності, біорізноманіття, екосистемних та захисних функцій шляхом проведення лісівничих доглядів, охорони лісів від пожеж та захисту від шкідників та хвороб, здійснює користування лісами у вигляді заготівлі деревних та недеревних продуктів лісу із застосуванням екологізберезувальних технологій, забезпечує лісовідтворення та лісорозведення, займається вивченням і обліком лісів в інтересах населення та довкілля.

Підготовка фахівців, висуває на перший план такі основні задачі: засвоєння принципів, критеріїв та індикаторів сталого управління лісами в умовах циркулярної економіки та змін клімату, підвищення рівня лісівничої освіти, взаємодії з громадськістю стосовно ведення лісового господарства та зняття соціальної напруги, щодо методів і способів лісгосподарювання шляхом інформування населення про стале управління лісами, багатоцільове використання лісових ресурсів, залучення громадськості до розв'язання лісгосподарських проблем та консультацій з територіальними громадами стосовно прийняття рішень, які мають значне екологічне, рекреаційно-оздоровче та економічне значення й можуть викликати значний соціальний резонанс; підготовка фахівців з організації ведення лісового господарства за принципами наближеного до природи лісівництва; забезпечення багатofункціонального ведення лісового господарства та раціонального,

безперервного й невиснажливого, багатоцільового використання лісових ресурсів з урахуванням лісотипологічних умов і ландшафтно-водозбірних принципів лісогосподарювання; збереження природного біологічного різноманіття на всіх рівнях – від генетичного до видового, ландшафтного й екосистемного; забезпечення безперервного, високоефективного виконання насаджень екологічних, економічних і соціальних функцій на місцевому, національному й глобальному рівнях.

Розглядаючи цільовий компонент Концепції, як образ результату професійної підготовки майбутніх фахівців лісового господарства, першочергово, визначаємо її системоутворюючий фактор як конкретний результат цієї підготовки – формування готовності до професійної діяльності через фахівців лісового господарства, через педагогічну систему організаційно-методичного забезпечення професійної підготовки майбутніх фахівців лісового господарства.

Як зазначає Е. Чеботарьова, педагогічні системи та процеси, що в них відбуваються спрямовані на досягнення певних цілей. Серед них виділяють глобальні цілі – це ті, які поставлені суспільством, вони трансформуються, відповідним чином змінюються і стають власне цілями педагогічних систем, відповідно до вимог суспільства до підростаючого покоління фахівців, до своїх членів [9, с.77].

В якості пріоритетних умов формування готовності до професійної діяльності виступають: розвиток ініціативи і творчості в навчанні та професійній діяльності; розробка змісту (програми) формування професійної компетентності здобувачів, орієнтованої не лише на організацію їхнього навчання, але й на розвиток особистості в цілому; впровадження технологій, застосування методів і організаційних форм професійної підготовки майбутніх фахівців лісового господарства.

На підставі вищевикладеного виділимо внутрішні і зовнішні детермінанти підготовки майбутніх фахівців лісового господарства. До внутрішніх детермінант можна віднести: глибокі міцні знання, котрі закладають фундамент професійної компетентності; дієві мотиви, стійкі пізнавальні інтереси, установки, усвідомлення всієї важливості безперервного поповнення знань; навички оволодіння знаннями при використанні різних джерел та в різних формах освіти; прогностичні вміння – визначення цілей і вибору шляхів їх вирішення; суб'єкт – суб'єктні відносини в системі «викладач-здобувач»; ціннісне сприйняття й розвиток у здобувачів орієнтації на професійну діяльність; наявність потреби в дослідницькій діяльності в ході самоосвіти й мотивів її здійснення; прагнення здобувачів до прояву власної внутрішньої (вольової) активності в процесі дослідницької діяльності; інтенція здобувача на пошуково-творчу діяльність у контексті розвитку професійної компетентності, перехід до такої організації взаємодії викладача і здобувачів, за якої акцент переноситься з навчальної діяльності викладача на пізнавальну діяльність здобувача, перехід до активізуючих, розвивальних, інтенсифікуючих, ігрових способів організації навчального процесу.

До групи зовнішніх детермінант, віднесено: динаміку розвитку ринку; характер прогнозованого соціального замовлення на підготовку майбутніх фахівців лісового господарства; зміна освітніх парадигм; інтеграція освітньої, науково-дослідної та інноваційної діяльності; підвищення комплексності професійної діяльності; глибоке усвідомлення кожного освітнього рівня як органічної частини системи безперервної освіти, вирішення проблеми наступності різних її ступенів; комп'ютеризація і технологізація навчання; перехід від інформативних до активних методів і форм навчання з включенням в діяльність здобувачів елементів проблемності, наукового пошуку, різноманітних форм самостійної роботи, перехід від школи відтворення до школи розуміння, школи мислення, розвиток менеджменту як стратегічної управлінської культури та професійної діяльності тощо.

Прояв і використання випадкових факторів, що сприяють підготовці майбутніх фахівців лісового господарства, багато в чому залежить від здатності педагога побачити й не упустити сприятливий випадок, неповторну ситуацію.

Успішність розвитку професійної компетентності здобувачів та їхньої готовності до професійної діяльності залежить від дотримання перерахованих вище умов (детермінант) як зовнішніх так і внутрішніх, а також випадкових.

Проте, як зазначає Е. Чеботарьова, розвитку у здобувачів ЗВО готовності до самостійного здійснення навчальної діяльності щодо вирішення реальних освітніх проблем перешкоджає відсутність теоретично обґрунтованого навчального, методичного забезпечення її розвитку (управлінсько-методологічні правила і дидактичний супровід організації та здійснення проектної діяльності здобувачів; програмно-методичне забезпечення діяльності студентських об'єднань, клубів, секцій, які сприяють розвитку готовності студентської молоді здійснювати самоврядну самоосвітню діяльність; навчально-методичний супровід виховних акцій і заходів, які демонструють позитивний потенціал цінності самоосвітньої діяльності тощо) [9, с.55].

Разом з тим, варто визнати недостатню розробленість організаційної позиції вищої школи, що дозволяють спрямувати педагогічні зусилля на вдосконалення у здобувачів готовності до здійснення навчально-професійної діяльності щодо вирішення реальних освітніх проблем.

Узагальнюючи викладене, приходимо до висновку, що існуюче різноманіття парадигм університетської освіти, моделей і принципів управління та організації освітнього процесу свідчить

про пошук нових форм у вищій освіті, які можуть сприяти переходу на якісно інше, інноваційне навчання, що відповідає індивідуальним запитам здобувачів і вимогам сучасного суспільства.

Отже, концепція професійної підготовки майбутніх фахівців лісового господарства побудована на основі сукупності компонентів (тенденцій, принципів, підходів, концептуальної ідеї, зовнішніх і внутрішніх умов, результату).

Перспективи подальших досліджень убачаємо в розкритті концептуальних положень професійної підготовки майбутніх фахівців лісового господарства.

### Література

1. Заскалета С. Г. Тенденції професійної підготовки фахівців аграрної галузі в країнах Європейського Союзу : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04. Київ, 2015. 510 с.
2. Кравчук О. В. Гуманізація освіти та навчання як провідний напрям новаторських пошуків в Україні (остання чверть XX – початок XXI ст.). *Інноваційна педагогіка*. 2018. Вип. 6. С. 23–27.
3. Краевский В. В., Хуторской А. В. Предметное и общепредметное в образовательных стандартах. *Педагогика*. 2003. № 2. С. 3–10.
4. Нестерова Л. В. Формирование информационной культуры будущих инженеров лесного комплекса в процессе гуманитарной подготовки : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08. Брянск, 2002. 231 с.
5. Павлов И. П. Условный рефлекс. *Павлов И. П. Избранные произведения*. Москва : Издательство АН СССР, 1949. С. 516–532.
6. Печчеи А. Человеческие качества / пер. с англ. О. В. Захаровой. Москва : Прогресс, 1985. 312 с.
7. Подоляк З. Р. Реформування лісгосподарської освіти в Австрії (друга половина XX – початок XXI століття) : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01. Дрогобич, 2016. 255 с.
8. Самохвалова О. М. Развитие информационно-технологической компетентности будущих инженеров лесного хозяйства на основе интегративного подхода к обучению дисциплинам информационной и предметной подготовки : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02. Омск, 2008. 202 с.
9. Чеботарева Е. С. Развитие самообразовательной компетентности студентов в процессе проектной деятельности (на материале подготовки будущих специалистов агропромышленного комплекса) : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08. Курск, 2010. 241 с.
10. Черных В. Л., Сысоев В. В. Информационные технологии в лесном хозяйстве : учеб. пособ. Йошкар-Ола : МарГТУ, 2000. 378 с.

### References

1. Zaskalieta S. H. Tendentsii profesiinoi pidhotovky fakhivtsiv ahrarnoi haluzi v krainakh Yevropeiskoho Soiuzu [Trends in the training of agricultural specialists in the European Union]: dys. ... d-ra ped. nauk : 13.00.04. Kyiv, 2015. 510 s.
2. Kravchuk O. V. Humanizatsiia osvity ta navchannia yak providnyi napriam novatorskykh poshukiv v Ukraini (ostannia chvert KhKh – pochatok KhKhI st.) [Humanization of education and training as a leading direction of innovative research in Ukraine (the last quarter of the XX – beginning of the XXI century).]. *Innovatsiina pedahohika*. 2018. Vyp. 6. S. 23–27.
3. Kraevskij V. V., Hutorskoj A. V. Predmetnoe i obshhepredmetnoe v obrazovatel'nyh standartah. [Subject and general subject in educational standards] *Pedagogika*. 2003. № 2. S. 3–10.
4. Nesterova L. V. Formirovanie informacionnoj kul'tury budushhih inzhenerov lesnogo kompleksa v processe humanitarnoj podgotovki [Formation of information culture of future engineers of the forestry complex in the process of humanitarian training]: dis. ... kand. ped. nauk : 13.00.08. Brjansk, 2002. 231 s.
5. Pavlov I. P. Uslovnyj refleks. [Conditioned reflex.] *Izbrannye proizvedeniya*. Moskva : Izdatel'stvo AN SSSR, 1949. S. 516–532.
6. Pechchei A. Chelovecheskie kachestva / per. s angl. O. V. Zaharovoj. [Human qualities / per. from English O. V. Zakharova.] Moskva : Progress, 1985. 312 s.
7. Podoliak Z. R. Reformuvannia lisohospodarskoi osvity v Avstrii (druha polovyna KhKh – pochatok KhKhI stolittia) [Reforming forestry education in Austria (second half of the XX – beginning of the XXI century)]: dys. ... kand. ped. nauk : 13.00.01. Drohobych, 2016. 255 s.
8. Samohvalova O. M. Razvitie informacionno-tehnologicheskoy kompetentnosti budushhih inzhenerov lesnogo hozjajstva na osnove integrativnogo podhoda k obucheniju disciplinam informacionnoj i predmetnoj podgotovki: [Development of information technology competence of future forestry engineers based on an integrative approach to teaching the disciplines of information and subject training] dis. ... kand. ped. nauk : 13.00.02. Omsk, 2008. 202 s.
9. Chebotareva E. S. Razvitie samoobrazovatel'noj kompetentnosti studentov v processe proektnoj dejatel'nosti (na materiale podgotovki budushhih specialistov agropromyshlennogo kompleksa) [Development of self-educational competence of students in the process of project activities (based on the training of future specialists in the agro-industrial complex)] dis. ... kand. ped. nauk : 13.00.08. Kursk, 2010. 241 s.
10. Chernyh V. L., Sysuev V. V. Informacionnye tehnologii v lesnom hozjajstve [Information technology in forestry] J Joshkar-Ola : MarGTU, 2000. 378 s.